

Научна област: 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление: 3.3. Политически науки
Факултет: "Ммеждународна икономика и администрация"
Катедра „Администрация, управление и политически науки"
ВСУ "Черноризец Храбър"

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р. Ангелина Миро Славова Марковска, ВТУ "Св.св. Кирил и Методий" на дисертационния труд на **Тодор Минков Кънчев ски на тема " Бългaрия във външната политика на Европейски съюз след 2007 г."**, представен за придобиване на образователна и научна степен „доктор по политология”, по научна специалност 3.3. Политически науки

Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Актуалността и значимостта на настоящето изследване е до голяма степен предопределена от динамиката на икономическите и политическите процеси в контекста на геополитическите промени на регионално и глобално ниво в началото на 21 век и в частност на външната политика на България след присъединяването ѝ към ЕС през 2007 г.

Хронологическите рамки на изследването са дефинирани и подчинени на основната цел, която си поставя авторът, а именно да очертае проблемните области и трудностите, които среща страната ни по пътя за присъединяване към Шенгенското пространство, Еврoзоната и утвърждаването ѝ като водещ фактор в регионалната политика.

Представеният дисертационен труд прави впечатление с добре структурирания текст в обем от 254 стр., състоящ се от увод, пет проблемни глави, заключение. В основния текст се съдържат 9 графики като илюстрационен материал, както и 2 таблици. Ясно са очертани обекта, предмета, целите, задачите, основната изследователска хипотеза, изследователските методи и структура на работата. В представената си формулировка, те са защитими и са напълно подходящи за подобен род текст. Списъкът с използваната литература наброява 240 източника -

български, чуждестранни и интернет източници, тоест, достатъчни за написването на една добра и коректна в научно отношение дисертация. Източниците са разнообразни, авторитетни и сред тях няма неизползвани. Цитираната научна литература е релевантна на темата. Техническото оформление на текста съответства на общоприетите изисквания. Авторефератът е в обем от 29 стр. и адекватно обобщава съдържанието на дисертацията и научните приноси.

Оценка на научно-приложните резултати и приноси на дисертационния труд

Като особено приноси намирам две от задачите, които си поставя дисертантът, предполагащи използването на нови изследователски подходи. Първата е свързана с обвързването на външнополитическите приоритети на Република България с кореспондиращия ѝ културно - ценностен модел. Втората - с приложения прогностичен подход, проявяващ се в извеждането на систематизирани, конкретни препоръки в дългосрочен план за коригиране на външнополитическите стратегии на страната ни в посока преодоляване дефицитите по пътя за присъединяване към Шенгенското пространство, Евророната и значението ѝ в Югоизточна Европа и Черноморския регион. В този смисъл дисертационното изследване овладява умело баланса между теоретична и практико-приложна насоченост, със силен акцент върху последната, което в пълна степен синхронизира с научните традиции във външнополитическото знание и международни отношения. Дисертантът поэтапно и убедително доказва тезата си, че подчиняването на външнополитическото целеполагане на една държава аксиоматично трябва да бъде продукт на нейните традиционни и насложени се във времето ценностни модели и поведенчески стереотипи. Това би гарантирало припокриване на външната политика на държавата с мейнстрийм нагласите на нейните граждани като предпоставка за вътрешно - и външнополитическа стабилност. Тук бих си позволила да отправя практичен съвет към докторанта да добави и ценностния подход към заявения методологически инструментариум, тъй като авторът на практика го прилага в пълна степен.

Уводът изпълнява въвеждаща функция, като очертава проблемната област на изследването, дефинира неговите невралгични зони и обосновава аргументирано изследователския интерес по темата. Позиционирането на

външнополитическите приоритети в стратегическите политики на България след приемането ѝ в ЕС през 2007 година, закономерно предполага анализ на няколко ключови такива, а именно - присъединяване към Шенгенското пространство и към Евроразоната; ангажираност на България в ключови сектори като сигурност и регионално сътрудничество в Югоизточна Европа, както и поддържане на двустранното сътрудничество със съседните държави. И петте проблемно-тематични компонента са последователно и изчерпателно осветени и аргументирани като стратегически във външната политика на България.

Първа глава е с подчертано научно-теоретична насоченост като в нея се изследва рационално и задълбочено връзката между "приоритетности", както и емпиричното използване на диференциацията като подход при външнополитическото целеполагане на държавата, изхождайки от "дървото на целите". Амбицията на дисертанта да обвърже на семантично и на теоретично ниво външнополитическите приоритети на държавата с ценностните ѝ констелации е достойна за адмирации, предвид недостатъчно прецизираната научна дефиниция на понятието "ценност". Фокусът на изследването тук съвсем закономерно попада върху отразяване на широко застъпените интерпретации на понятието в научната литература по теория на международните отношения. Проличава умението на г-н Кънчевски да борава с релевантна и адекватна терминология, както и задълбочените му познания върху основни постановки от теория на МО, свързани с висши външнополитически ценности като: сила, национален интерес, самоопазване, самозащита и поддържане на мира. Те биват интерпретирани в духа на школата на реализма, и по-точно на офанзивния реализъм като в следствие авторът логически надгражда в конкретни стратегически предписания за ефективно целеполагане във външната политика на България след 2007 г. Тук бих отправила и един колегиален съвет към дисертанта, да включи в изложението и теоретичната постановка на американския международник Джеймс Розенау, свързана с петте фактора предопределящи външната политика на една държава, с което само би постигнал по-голяма задълбоченост и всеобхватност на проблемния въпрос.

Към приносите на дисертацията, свързани с достъпността и осветляването на проблематиката за широката общественост, съотнасям и изчерпателния обяснителен модел на диференциацията като метод за

подбор и приоритизиране на целите подредени в "дървото на целите" при външнополитическото целеполагане. Изяснени са противоречията и честите разминавания между официално декларирани оценки и реално демонстрирани активни проявления на отделни държави по един или друг външнополитически въпрос, като е демонстрирано убедително овладяване на основните теоретични постановки.

Останалите четири проблемни глави разгръщат изложението в съдържателно-оценъчен аспект като ситуират проблема за характера на българската външна политика след 2007 г. на фона на големите външнополитически приоритети за страната, а именно: членството в Шенгенското пространство и Евроната, както и превръщането и в незаобиколим фактор в Югоизточна Европа и Черноморския регион. В съдържателното и структурно изграждане и на четирите проблемни глави проличава умението на автора да си служи с адекватен понятиен апарат, отличното познаване на фактологията, както и нормативните актове в тази материя.

Втора глава акцентира върху спецификите на евентуалното приемане на България в Шенгенското икономическо пространство, както и върху някои други популярни информационни системи за сигурност в ЕС. Втора глава носи информативен характер, свързан с историята и особеностите на членството в Шенген, но освен това е натоварена и с практико-приложна конотация, демонстрирана в синтезираните ползи от евентуално членство на България в Шенген. Давайки си сметка и за негативите, които са значително по-малко, авторът формулира ценни препоръки, касаещи успешната стратегия за постигане на поставените цели. В този смисъл, предложението за по-тясно обвързване на външната политика на България с подкрепа за приемането на страните от Западните Балкани в ЕС като позитив за ускореното включване на страната ни в Шенген, е подчертано добро попадение на автора.

Трета глава фокусира вниманието върху политиките на ЕС, свързани с бежанците и нелегалната имиграция. В стегнат и наситено информационен вид, дисертантът резюмира акцентите от прилаганите административни и нормативни мерки, като адекватно и професионално прави своите препоръки за повишаване ефективността от наложения миграционен контрол по границите на България, подобряване на информационната система по граничните пунктове, квалификация на служителите, както и за

успешното справяне с чисто хуманитарните аспекти от бежанската криза, залог в която са човешки животи. Като едно от достойнствата и приносите на дисертацията отчитам и подробно изложените в трета глава актуализирани статистически данни за миграционните потоци в Република България, както на входа, така и на изхода, които са умело проследени и анализирани като трайни тенденции и база за бъдещи научни изследвания по темата.

Четвърта глава е посветена на актуалния през последните години политически и икономически дебат, свързан с присъединяването на страната ни към Евронзоната. На базата на изпълнените в максимална степен препоръки и законово регламентирани актове, дисертантът успешно защитава тезата, че мястото на България отдавна е в Евронзоната. Становището му е подкрепено с конкретика, неоспорима фактология, изведена на базата на частичен SWOT анализ на позитивите и негативите от присъединяването ни към ЕИП. Приносен момент тук, намирам в последователното проследяване на предприсъединителните състояния на други членове и кандидат-членове за Евронзоната, което притежава високо информативна стойност за читателя, позволявайки му да направи рационални и обективни изводи и препоръки. Бих препоръчала на дисертанта в последващи свои научни търсения по темата, да се опита да структурира представения богат фактологичен материал под формата на сравнителен анализ, което би допринесло в максимална степен за политологичния характер на дисертационния труд.

Пета глава е събирателна за останалите основни външнополитически приоритети на България, като: участие в съответните международни организации и алианси в сектор сигурност и отбрана; регионално сътрудничество в Югоизточна Европа и Западните Балкани; реализирани проекти и ползи за България от Стратегия на ЕС за Дунавския регион ; очертан е характера на регионалната ни политика по отношение на Черноморския регион; разгледана е стартирала през 2015 г инициатива „Три морета“, като гъвкава политическа платформа на президентско ниво, компетентно и убедително са потвърдени не само нейните икономически ползи, но и реални геополитически измерения;

Откривам достойнствата и приносния характер на пета глава най-вече в стремежа на автора да анализира и обвърже тясно всеки един от изброените по-горе външнополитически приоритети на страната ни като

неразделна част от ангажиментите ѝ, вменени от европейското членство. Пета глава всъщност извежда смислово и съдържателно дисертационния текст на по-високо тематично ниво, позиционирайки страната ни като незаобиколим фактор в общите външнополитически приоритети и политики на ЕС към Западните Балкани и в Черноморския регион. В пета глава авторът убедително демонстрира не само своите исторически познания върху процесите, протичащи в балканския регион, но и аналитичните си умения за изграждане на стойностен и обективен геополитически анализ, свързан с политиките на Турция, ЕС, Русия и Китай по отношение на Балканите. Приносен момент е опитът да се извлекат дивиденди за страната ни, продиктувани от разместването архитектурата на геополитическите пластове в регионален и глобален мащаб към настоящия момент. Убедена съм, че дисертацията, в този си вид, би могла да бъде използвана и за в бъдеще като източник не само на богат и надежден информативен материал, но и като наръчник за успешни вътрешни и външни политики.

Заключението, изпълнява обобщаваща функция, синтезирайки в завършен вид предложението за приоритетната външнополитическа стратегия на България, а именно: позиционирането ѝ като значим регионален актьор в Общата външна политика и политика на сигурност на ЕС посредством засилена пряка ангажираност и лидерство в регионалната политика на Съюза в Югоизточна Европа и усилията по присъединяване на страните от Западните Балкани към ЕС.

Критични бележки и препоръки

Нямам формално основание за отправяне на критични бележки към рецензирания дисертационен труд, защото те биха били резултат на мои анализи и мнение по разглежданите проблеми.

Искам да поставя само един въпрос на дисертанта, свързан с поточното изясняване на позицията му, изразена в първа глава, стр. 10, цитирам: " Неблагоприятна е тенденцията, при която различните приоритети „се закрепват трайно” в различни актове – законодателни, нормативни или в конституционни текстове - практика, позната във външнополитическата дейност на България." (стр.10), отразени в Приоритети за управление, 2017-2021, МС . Бих помолила, да дефинира тези "неблагоприятни приоритети", като аргументира своята позиция.

Позволявам си да отправя и една препоръка, която би могла да бъде приета и като идея за бъдещи творчески проекти. Смятам, че един поглед към това как се променят ценностите на българина след приемането на страната ни в ЕС през 2007, и как това повлиява върху външнополитическото целеполагане, би допринесъл съществено за пълнотата и дълбочината не само на външнополитическия, но и на културологичния анализ.

Заключение

Дисертацията " България във външната политика на Европейския съюз след 2007 г. " съдържа изследователски приноси със значима научна, методологична и практическа стойност и съответства напълно на изискванията за присъждане на научната степен „доктор“.

Оценка на дисертационния труд

Давам **положителна оценка и препоръчвам** на уважаемото жури да присъди на Тодор Минков Кънчевски образователната и научна степен **„доктор по политология“** в **професионално направление 3.3. Политически науки.**

24.03.2020

.....
/Доц. д-р Ангелина Марковска/